

Síðsøga

Óli Jacobsen

Krígssøgan 7. partur

LAGNUR Í NEWCASTLE

Á eini minningargudstæna sum henni, sum var í Newcastle tann 10. maí eru nógvur serstakar lagnur umboðaðar. Vit taka nakrar fram her. Her vóru eisini áhugaverdar slóðir til Føroya

Ahesi minningargudstæna og á døgurðan um kvøldið vóru fleiri áhugaverdar lagnur umboðaðar. Tað var sera hugtakandi at kunna hitta fólk, sum høvdu verið beinleiðis við í heimsbardaganum. Hetta eru fólk, sum høvdu verið beinleiðis í lívsvanda fyri at bjarga heiminum frá eini ræðuligari skipan sum teirri nasistisku. Eisini var tað serligt at hitta fólk, sum vildu koma til hetta minningarhald at minnast teirra avvarðandi, sum høvdu mist lívið fyri somu sök.

Sum fyrr nevnt í hesi røð vóru umstøðurnar hjá teimum donsku sjófolkunum, sum sigldu fyri teir sameindu, munandi øðrvísi enn hjá teimum, sum sigldu við føroyskum skipum.

Men tað vóru eisini nógvir føroyingar, sum sigldu við donskum skipum. Teir høvdu somu royndir sum donsku sjófolkini. Teir vóru eisini fleiri føroyingar við donskum og útlenskum skipum, sum ikki bóru boð í bý.

Fingu krígssøgu um føroying frá Edmund

Eitt slíkt dømi var Petur W. Jacobsen úr Hvalvík. Hann var við danska skipinum Axel Carl, sum lá í Leningrad tann dagin í juni í 1941, Týskland legði á Sovjetsamveldið. Tiskil var Danmark roknað sum eitt figgindaland, og øll manningin varð tikin til fanga. Hetta endaði við eini ferð gjøgnum fleiri ár til fleiri fangalegur í Sovjetsamveldinum, har umstøðurnar vóru útav vánaligar.

Tað var ikki fyrr enn í januar 1943, at manningin kom fram til Teheran í Iran. Ferðin hevði tá vart hált annað ár. Tá fóru teir flestu at sigla fyri teir sameindu og komu ikki heim aftur fyrr enn aftaná krígsløk. Tá giftist Petur við Jóhannu í Pállshúsi av Eiði, sum hevði biðað trúføst eftir honum.

Hetta hevði alt verið so hart, at Petur vildi ongantíð greiða frá hesum. Men tibetur var tað ein, sum vildi greiða frá. Hetta var yngsti maður umborð, Edmund Petersen. Hann hevur givið fleiri frágreiðingar um tað, sum teimum hevði verið fyri. Vit hittust í Newcastle í 2005. Hann mintist væl føroyingin, sum hann hevði verið saman við og kundi greiða frá onkrum sum ikki hevði verið frammi fyrr.

Danskir hermenn stóðu heiðursvakt uttan fyri St. Nikolas kirkjuna

Edmund upplivdi eisini at verða torperaður, tá ið hann sigldi við Inge Toft. Men hepnir var við honum. Hann saman við øðrum bjargaðu seg upp á eina rekandi trælúku av skipinum.

Edmund var eisini ein av teimum donsku sjómonnunum, sum komu til Newcastle. Hann kendi eisini Pat, ið sum fyrr greitt frá, giftist við Klæmint Jacobsen úr Havn.

Edmund er nú um 89 ára, og tíverri er hann nú ikki so væl fyri, at hann kundi koma við til minningarhaldið í Newcastle. Søgan hjá Jóhannu og Petur hevur fyrr verið í hesi røð.

Kvinnan, sum sigldi vandasjógv

Ein av teimum trimum donsku krígssiglarunum, sum vóru við í Newcastle, var Antoinette Meldgaard, sum nú er blivin 92 ára gomul. Hon er ein av teimum fáu kvinnunum, sum sigldu undir krígunum. Vit hittust eisini til minningarhaldið í 2005, tað var sera hugnaligt at síggja hana aftur.

Antoinette var í 1939 komin til Íslands at arbeiða á einum mjólkarvirki. Hon hevði ætlað sær at steðga í Íslandi í eitt ár, og heimferðin var goldin. Men tá ið Danmark varð hersett,

slapp hon ikki heim aftur. Ísland var í somu stöðu sum Føroyar. Tað var fyrst hersett av bretum og síðani av amerikanarum. Hetta merkti, at einki samband var millum Danmark og Ísland krígsárin.

Í 1942 fór Antoinetta at sigla fyri teir sameindu. Hon fór við norska ferðamannaskipinum Lyra, sum eisini var kent í Føroyum. Lyra var tikin av bretum og sigldi millum Ísland og Bretland við bretskum hermonnum. Tað vóru sjei skandinaviskar kvinnur við. At hetta var vandamikið verður eisini undirstrikað av, at skipið sigldi eisini við lóður. Hetta fekk hon tó ikki at vita fyrr enn seinni.

Tey sigldu vanliga 11 skip í eini konvoy. Ein morguniningu tey at vita, at eitt skip fremri í konvoyini var skotið til botns. Men boðini vóru, at teirra skip kundi ikki steðga upp fyri at bjarga fólkinum. Tað kundi bert seinasta skipið í konvoyini gera. Men veðrið var so vánaligt, at neyvnan nakar varð bjargaður.

Hetta var sjálvsagt skakandi fyri øll umborð og Antionetta át ikki í fleiri dagar.

Tað vóru eisini aðrir skakandi tilburðir. Ein av teimum var ein dagin, hon sólaði sær á ovas-ta dekkinum. Tá hoyrði hon eitt flogfar og helt

í fyrsta umfari, at tað var bretskt. Tá tað kom nærri sá hon hagakrossin á flogfarinum. Tað kom so nær, at hon sá flogskiparan við sínum serligu flogbrillum. Tá stívnadi hon, men tað ikki meira. Antoinette hevði eina góða songrødd, og hon plagdi at syngja Vera Lynn sangir fyri hermonnunum.

Hon helt á at sigla, tí hon helt, at á henda hátt kundi hon geva eitt íkast til frælsið.

Tá kríggjð var liðugt kom hon so heim aftur til familjuna, giftist og fekk ein son. Hon er búsitandi í Århus.

Tað gekk leingi, aðrenn danska stjórnin við-urkendi innsatsin hjá teimum, sum sigldu undir krígunum. Men hetta er so gjørt seinni. Hon var eisini saman við øðrum donskum krígssiglarum boðin við til Normandið seinasta ár í samband við, at 70 ár vóru liðin síðan sameindu innrásini, sum var við til at gera enda á Hitler og hansara stýri. Tá føldu donsku krígssiglarnir, at teir fingi viðurkenning fyri at hava verið við í mótstøðursluni móti nasismuni.

Jens Arne: Kundu ikki bjarga druknandi sjómenn

Við í Normandinum var eisini tann 95 ára gamli Jens Arne Glinsvad, sum eisini var við í Newcastle. Hann hitti eg eisini fyri 10 árum síðani og fekk hansara dramatiska søgu.

Jens Arne fór til sjós í 1940, hóast hetta dámdi foreldrunum illa. Hann fór at sigla úti í heimi í amerikanskum sjógvi. Tann 9. apríl 1940 ætlaði hann at ringja heim, men hann fekk ikki samband við Lyngby Radio. Tað plagdi ikki at vera nakar trupulleiki, men skjótt kom hann eftir, hvat ið bagdi, tað var týska hersetingin.

Tað kom skjótt boð frá danska aðalkonsulatinum í New York, har tað var boðið teimum fría ferð til Keyppannahavnar umvegis tað uttanveltaða Portugal. Men bert ein av teimum 45, sum manningini taldi, tók av hesum tilboði. Sum Jens Arne sigur: "Vi skulle hjælpe med at få Hitler og hans kumpaner til-intetgjort og få Danmark frit".

Jens Arne kom at sigla tvørtur um Atlants-havið í konvoy. Hetta var vandamikil sigling. Churchill segði, at "slagið um Atlants-havið" var tað einasta, hann óttaðist fyri at tapa. Men tað hendi sum kunnugt ikki.